

A józan zseni

„Állítólag több könyvet írtak Luther Mártonról, mint bármely más személyről a történelemben, az Urát, Jézus Krisztust kivéve” – jelentette ki a Time magazin. Luther szavai és tettei indították el azt a vallási mozgalmat, melyet reformációnak hívunk, s ami gyökeresen megváltoztatta az emberiség történelmét. Luther, s a mögötte álló humanista tudóscsoport nem csak átalakította Európa vallási légkörét és térképét – legördítve a függönyt a középkorra a kontinensünkön –, de bibliafordításával az egységes írott német nyelv alapjait is lefektette. Az ő fordítása máig vitathatatlanul a legnépszerűbb maradt...

Nem Luther volt az egyetlen, aki fájlalta az egyház bűneit. Száz évvel korábban a cseh „elő-reformátor” *Husz János*, prágai egyetemi tanár is kifogásolta a bűnbocsátó cédulák kiváló nyereséget biztosító egyházi árusítását – s ezen bírálataért a konstanzi zsinat egyik „látványosságaként” meg is égették. (Bár eskü alatt ígérték neki, hogy nem esik bántódása, elfogásakor mégis azt mondták: „Az eretneknek tett eskü nem kötelez.”) Luther kortársai, *Rotterdami Erasmus* és az angliai *Tyndale* is reformot sürgettek, de annak köszönhetően, hogy Gutenberg felfalta a mozgatható betűkkel működő nyomdagépet, Luther hangja messzebbre elhallatszott, s ez politikai támogatottságot is szerzett neki.

Gutenberg nyomdája Mainzban már 1455-ben működött. A 16. század beköszöntével pedig már 60 németországi városban és 12 más európai országban voltak jelentős nyomdák. Először a történelemben a nagyközönséget gyorsan tájékoztathatták az érdekességekről. Szerzői jogvédelem ezidőjárat nem lévén, gyaníthatóan Luther hozzájárulása nélkül is, nyomtatták és terjesztették a 95 tételt, melyet eredetileg latin nyelven fogalmazott meg, hiszen nem vallási forradalmat akart, hanem józan, a problémákat akadémikus megközelítésű jobbítással kívánta orvosolni. Ugyanakkor sokan érezték, hogy az egyház szükséges reformja többé már nem helyi kérdés. Egész Európára kiterjedő diskurzus, vitává vált, s egyszerre Luther Márton lett Németország leghíresebb egyházi embere.

„A Nap meg a Hold” reagál

Európát évszázadokig két hatalmas intézmény tartotta a markában: a Német-római Császárság és a római katolikus egyház. „A császár és a pápa összetartoztak, mint a Nap meg a Hold” – világított rá *Hanns Lilje*, a Lutheránus Világszövetség (1955-69) egykori főtitkára. Nagy bizonytalanság volt azonban azt illetően, hogy ki a Nap, és ki a Hold? A XVI. század elejére azonban mindkét intézmény csillaga leáldozóban volt. A változás szele már ott volt a levegőben.

X. Leó pápa, reagálva a 95 tételre, megfenyegette Luthert, hogy ha nem vonja vissza azokat, akkor kiátkozza. A hajthatatlan Luther nyilvánosság előtt égette el a fenyegető pápai bullát – ez főbenjáró bűn volt, hiszen ká-

nonjogi hivatalos(!) iratot semmisített meg –, majd további műveket adott közre, melyek arra buzdították a fejedelmeket, hogy reformálják meg az egyházat, még akkor is, ha a pápa nem egyezik bele.

Végül X. Leó pápa 1521-ben kiközösítette az egyházi rendszer visszaéléseit bíráló Luthert. Amikor Luther kifogásolta, hogy meg sem hallgatták igazságosan, csak elutasították, V. Károly császár a reformátort a wormsi birodalmi gyűlés elé idézte. Feljegyzik: „1521 áprilisában Luther 15 napos útja Wittenbergből Wormsba olyan volt, mint egy diadalmenet.” A nyilvánosság az ő oldalán állt, és az emberek mindenhol őt akarták látni.

Wormsban Luther ott állt a császár, a fejedelmek és a pápai követ előtt. Az egyház és a birodalom Lutherre szegezte te-

Hálaadó szüreti oltár

kinetét, ő azonban nem volt hajlandó visszavonni a tantételeit. Híressé vált mondatát „Itt állok, másként nem tehetek!” így vezette fel: „Nem jó (nem helyes) az embernek lelkiismerete ellen cselekednie...” Csak abban az esetben lett volna kész tanai visszavonására, ha ellenfelei a Bibliából vagy a józan ész alapján bebizonyítják neki, hogy téved.

A józanság örök vonzása

Az európai civilizáció fejlődésének előbb-utóbb szükségszerűen bekövetkező 'szellemi állomása' volt a „wittenbergi katolikusok” fellépése – Luther Márton vezetésével. Ki kellett mondani az egyházi agyonszabályzott rendszerre, hogy annak az átlaghívó számára áttekinthetetlen kauszitikus gyakorlata élethetetlen, nemkülönben a szentek imádata, s a „közbenjáró” papság lelki hatalma természetellenes... Így talált követőkre Luther józan hangja, mert az Isten az evangéliumból mindig az Erőnek, Szeretetnek és Józanságnak Lelkét árasztja, mely „hármasság” vonzása örök...

Rövid-hírek

Jelentem, hogy a finnországi Pielisenssu-Joensuu-i testvérgyülekezetünkől 80.000Ft adomány érkezett gyülekezetünknek. (Az összeg egy konfirmációi istentisztelet offertóriumára ill. a számunkra meghirdetett gyűjtés eredménye.) Köszönettel vettük az ajándékot, s Isten hazdag áldása legyen az adakozókon és a megadományozott gyülekezeten! (A képen testvérgyülekezetünk templomának karzata látható az orgonával.)

Jelentem, hogy szeptember 17-én Komáromban lelkesi munka-közösségi ülésen (LMK) vettem részt. (A képen komáromi lelkésztestvérem: Veres József.)

Szeptember 27-én, vasárnapi istentiszteletünk záró oltári imádságában megemlékeztünk Hegedűs Pálné sz. Motyovszki Mária evangélikus testvérünkről, akit 88 éves korában szólított magához az Élet és Halál URa, s az Irsai Evangélikus Egyház-közösség temetőjében kísérték el utolsó útjára.

Szeptember utolsó vasárnapján ún. „hálaadó szüreti oltárunk” volt. Kiskertjeink legszebb terméseit tettük oltára, hogy ezen szimbolikus felajánlásunkkal, imádságban hálát adjunk a föld ezidei terméséért, Isten gondviselő jóságának illetően megtapasztalásáért is. Köszönjük mindazoknak, akik hozták igényesen összeállított kosaraikat! (Volt olyan termés-kosár, amit még nemezetiszínű szalag is díszített!) Hála Istennek, évről-évre egyre többen vállalnak részt a szüreti oltár díszítésében! Külön nagy öröm volt látni, amikor kisgyermekek hozták kosárkaikat, s helyezték azokat az oltárra – adja Isten, hogy felnőtt korukban is emlékezzenek erre! Isten áldása kísérje minden kerti munkánkat ezután is, s legyen az Ő túlszorduló kegyelme rajtunk a 2016-os esztendőben, hogy újra hálát adhassunk a föld sok-sok terméséért!

Felhívás – kérés

Jövőre már Isten kegyelméből 2016-ot írhatunk, mely *elő-éve, főpróbája is lesz a reformáció 500-dik évfordulójának*. Mindenütt a világon, ahol evangélikusok élnek, igyekeznek majd méltóképpen megemlékezni a félezer éves lutheránus múlt nehézségeiről és sok-sok eredményéről, s ebből nem szeretnénk kimaradni mint gyülekezet, mi tataiak sem!

A 2016-os esztendő azonban különösen is fontos számunkra, hiszen a Tatai Evangélikus Gyülekezetet 1926-ban alapították. *Szeretnénk ezt a 90-dik születésnapot méltóképpen megünnepelni, ezért már most kérem a testvéreket, hogy készüljünk erre!* Erkölszi és egyben hivatásbeli kötelességem is, hogy gyülekezetünk legújabbkori, történelmi viharokkal sújtott történelmét megírjam – legutóbbi összefoglalót /amit évek óta keresek!/ még Plahy Lajos lelkész írta meg valamikor az 1950-es évek végén –, melyhez szükségem van a Testvérek támogató együttműködésére is! Kérem mindazokat, akik tudnak evangélikusokról, akiknek birtokukban vannak fényképek a tatai evangélikusok 20. századi eseményeiről, hogy elérhetőségüket közöljék velem. **Szeretnénk minél több helyi dokumentumot összegyűjteni, azokat digitalizálni, hogy könyv formájában is megmaradjon forrásértékűen az elmúlt 90 esztendő!** Mivel az elmúlt több, mint fél évszázad – 1963-2016-ig terjedő időszak – egybeesik két lelkész-család (Nagy-Frankó) tatai történetével is, ezért fontos számomra, hogy lehetőleg minél több jelentős eseményről forrásértékű közléseket szerezzek. Ha valaki tehát tud valamivel szolgálni, hogy minél több tény tudjunk rögzíteni gyülekezetünk elmúlt 90 évéről, annak együttműködését előre is nagy tisztelettel köszönöm!

Franko Mátyás
ev. lelkész – Tata

Visszatekintés

Bizonyára észrevették a Testvérek, hogy Egyházközösségünk hírlevele – amely az információáramlást és a lelkesítést kívánja segíteni – pontosan az elmúlt két esztendőben, most már *havi rendszerességgel*, mindig a hónap első vasárnapján 2-4-6-8 vagy éppen 12 A/4-es nagyságú oldalon jelent meg. Ez idő alatt ez pontosan 120(!) oldalnyi cikket, riportot, áhitatot – s az ezen írásokhoz tartozó – illusztrációt foglalt magába. **Lutherrózsánkat** magam írom, gépelem, fordítom, nyomda-, és honlapkésszé szerkesztem... Teszem ezt abban a reményben, hogy a Testvérek örömmel és haszonnal forgatják, s „népszerűsítik” gyülekezetünk hitéletében ritkábban részt venni tudók körében is. S.D.G. – fm

Kedves Testvérek!

Elkezdődött az új 2015-/16-os tanév... Hitoktatást technikai okokból csak a Tatai Református Gimnáziumban és gyülekezeti keretek között tartok, ami mindösszesen heti 10 órát tesz ki. Mivel a „Refi”-ben jelenleg két évfolyam (11-12.) hiányzik, ezért ez az elkövetkező két esztendőben emberi számítás szerint heti 4-6 órával növekedni fog.

Szeptemberben 17-én (nyári szünet után) újraindult a Nikodémus „Akadémiánk” is – hívogatót lásd a címlapon! Igyekeztem ebben a szemeszterben is (ez már a 27-ik!) olyan témákat vizsgáldásunk tárgyává megtenni, melyek keresztény-, biblikus megoldást-nyújtó válaszokat sürgetnek. A közös válaszkeresésre, tanulásra itt is szeretettel hívogatok minden érdeklődőt!

Család-látogatásra, elbeszélgetésre – a heti beosztásomnak legmegfelelőbb – a szerdai nap kínálkozik, de előzetes egyeztetés esetén igyekszem a hét más napjának valamelyik napszakában időt találni a találkozásra. Kérem a testvéreket, hogy hívjanak, egyeztessünk, keressünk lehetőséget a testvéri beszélgetésre, hiszen azt – ahogyan Luther Mártonunk írja – az evangélium egyik megjelenési formája.

Október a reformáció hónapja, s ilyenkor számos programhoz csatlakozhatunk az ország különböző pontjain. Mi a szokásunkhoz híven a református testvéreinkkel együtt rendezünk közös alkalmakat – **október 29-31. között. A záróalkalom, reformációi ünnepi istentisztelettel október 31-én** nálunk, kistemplomunkban lesz, este 6 órai kezdettel. Az ezt megelőző két alkalom szintén ugyanígy 6 órakor kezdődően református testvéreink Tóvárosi Imaházában tartjuk.

Évről-évre október utolsó napjaiban, november elején, benépesülnek a temetők. Mint gyülekezet emlékezünk mi is. Most november 1-én, (úrvacsorás)istentisztelet után helyezzük el a megemlékezés koszorúit *Dr. Nagy István* (szolgatárs-elődöm) és *Dropa Sámuel* evangélikus lelkész sírjára. Aki teheti, istentisztelet után tartson még velünk!

Lutherrózsánk 23. évfolyamának októberi számát szeretettel ajánlom Mindenki figyelmébe, melynek tematikáját – Halottak Napja közelsége okán – most életvégi kérdések határozzák meg. Korábbi számok elérhetőek honlapunkon ill. aki emailben* kéri, kérem azt juttassa el hozzám.

Alkalmainkra mindenkit szeretettel várunk. Jöjjenek, s hívogassunk másokat is!
Erős vár a mi Istenünk!

Kihez tartozik Luther?

A wittenbergi 'hltújító' mindmálg megosztja a róla vélekedőket. Van, aki szakadár katolikusnak, a másként gondolkodókkal szemben türelmetlen, érzéki, lobbanékony embernek tartja, megint mások nagy humanistának látják, aki a reformációt mozgalom fáklyavívő tudós elméje.

Talán túlságosan hamar is megválaszolnánk a kérdést, s azt mondanánk: Luther mindenkié, de persze elsősorban a „mienk“ evangélikusoké. Ez igaz is meg nem is. Egyrészt Luther valóban az az ember, aki újra felfedezte az evangélium egyetemes üzenetét, másrészt Luther tekintélyét kihasználták a legkülönbözőbb történelmi korokban.

Az egyszerű nép körében Luther igen nép-szerű volt, hiszen a korabeli nyelvhasználatban a „böfög“ és a „szellent“ szavak a maguk naturalisztikus voltában teljesen elfogadottak voltak. Nem véletlenül a ZDF televízió egyik körkérdésében „Ki volt a németek minden idők legnagyobbja?“ Konrad Adenauer után Luther kapta a legtöbb szavazatot.

Az efféle rangsorokat mindig illik óvatosan kezelni, de érdemes megvizsgálni, mi is az oka annak, hogy Luthert évszázadokon át „favorizálták“?

Dr. Luther Márton, mint szocialista forradalmár?

Az 1983-ban, a még megosztott Németországban, a Luther Fesztivál (Luther születésének 500. évfordulója volt ekkor) ideje alatt Carl Carstens (ötödik elnöke a Német Szövetségi Köztársaságnak) Lutherben a józan-ság képviselőjét látta, s Joseph Hoffner bíboros azt mondta, hogy Luther maga „alapvetően hamisítatlan katolikus“...

A legbizarrabb talán mégis az volt, amikor „a parasztok árulóját“ (Engels megállapítása volt ez Lutherről, mert nem állt a jogos érdekeikért fellázadt parasztság mellé) a szocia-

lista-kommunista DDR teljes vezetése – rövid időre felejtve a munkás-paraszt kormány ideológiai „szentháromságából“ (Marx-Engels-Lenin) Friedrich Engelst – éllette Mártonunkat, mint forradalmárt. Erich Honecker pedig maga volt a Luther Emlékbizottság elnöke! (Azért érdemes megjegyezni, hogy eladig az igazi nagy forradalmár az NDK-ban Thomas Münzer, a parasztfelkelés vezére volt.)

Kelet-Berlin hirtelen Luther-imádata elsősorban az államháztartás stratégiai érdeke volt, hiszen ezidőtájt az NDK igen-csak valuta-hiánnyal küszködött, s azt remélték, hogy majd a nyugati turisták a Luther zarándoklataikkal (Wartburgba, Wittenbergbe) javítják a keletnémet állam katasztrofális pénzügyi helyzetét.

Luther, mint „jól bevált“ antiszemita

Gyaníthatóan, Luther mindörökké cél-tábla marad, hiszen születésnapjára (nov. 9-10-re virradóan) szervezik meg Hitlerék az elhíresült „Kristály-éjszakát“, amikor is a nemzetiszocialisták ezen az éjszakán 267

zsinagógát raboltak ki és rongáltak meg, valamint romba döntöttek és felgyújtottak közel 7500 zsidó üzletet. További zsidó házak és lakások százait fosztották ki és rongálták meg Ausztriában és Németországban, s meglincseltek közel száz zsidót... (A „Kristály-éjszaka“ a nevét a betört kirakatokból szertehulló szilánkokról kapta.)

A nácik számára Luther hivatalosan is elismert antiszemita. Figyelembe véve a Luther zsidókat bíráló igen kemény szavait (ti. a zsidók nem fogadták el Krisztust Megváltóként) nem meglepő, hogy különösen tetszett a fasiszta érzelmű német embereknek, akik szívesen idéztek Luther egyik írásából (Weg mit Ihnen/Le velük!), melyben elkeseredettségében írja, hogy „Ha végképp nem térnének meg Krisztushoz, akkor „zsinagógáikat gyűjtsátok föl, ott-honaikból üldözzétek el őket, lakjanak istállóban, a kereskedői jogaiktól fosszátok meg őket, tiltsátok meg nekik a pénzügyi tranzakciókat, a készpénzüket és az ékszereiket gyűjtsétek be tőlük, végeztessetek a fiataljaikkal fizikai munkát! De ha közben megtérnek Krisztushoz, mindettől mentesüljenek.“

Luther az „Integráló-ellenes“?

Luther bírálataival az oszmán-törököket sem kímélte, hiszen az Európa nyugati felét is elfoglalni akaró törököket a Sátán fattyainak tartotta, a Koránt pedig „hazugságok könyvének“ titulálta.

Protestáns munkaerkölcs és következményel

Luther tekintélye óriási volt, s ezt jól tudta maga is, amikor azt mondta: „Ha itt egyet szellentek, a szagát Rómában is érzik!“ Tény, hogy hasonló stílusban vitakoztak a reformáció ellenzői is, s még az sem vigasztalhat minket, hogy a mai politikusok „vitakultúrája“ is olykor középkori szintre süllyed...

Azért Luther több ezer oldalas levelezése, számos irata, fordításai, igemagyarázatai, prédikációi túlnyomórészt azt a személyiségrészt erősítik Lutherben, aminek köszönhető, hogy írásait hitelesnek tartották, s melynek mentén kibontakozott a protestáns munka-erkölcs. „Aki ugyanis becsülettel elvégzi munkáját, az imádkozik!“ – vélte Luther.

Ez alapozta meg a protestáns államok mindmáig tartó hatékony ellátó-rendszerét, s bár manapság egyre több rés támad a nyugati jóléti világ egymásról gondoskodó rendszerén, de még így is, folyamatosan gyengülő voltában milliók álma, hogy egy olyan országban élhessenek, melynek alapjait az Isten előtti egyenlőség reformatori gondolata vetette meg.

Ezért Luther – emberi gyengeségeivel együtt is – felejthetetlenül nagy érdemeket szerzett a szociális értékrendjére oly büszke Európának.

fm – német honlapoktól illetve

Tradíciók, trendek a temetésben

Szomorúan kell megállapítanunk, hogy a temetőlátogatás mint rítus – kivéve a Halottak Nap-I ősznépl temetőjárást – lassan-lassan eltűnik. A „modern” emberek (többnyire a fiatalabbak) már nem tudnak, s főleg idejük és késztetésük sincs temetőbe járni, sírt ápolni. Azonban nemcsak a földrajzi távolság koptatja ezt az ősl szokást. Újak vannak kialakulóban – melyeket egyre gyakrabban a szegénység és/vagy praktikum is motivál. A jelen helyzetről és a temetkezési szokások változásairól beszélgettem Ifj. Dobos Jánossal a tatal Libltina Kft. ügyvezetőjével.

Mikor indult a családi vállalkozások?

1990-ben, mármint ami a temetési kellékek árusítását jelenti. A koszorúkötés ugyanis nagyanyai „örökségként” folyamatosan ott volt a család életében, ezt a szocialista-kommunista rendszer is csak elnyomni tudta, de megszüntetni nem... Tatán még sokan emlékeznek az egykori Petrovics Dísztemetkezésre, tulajdonképpen ezt kívántuk újraindítani a jogszabály-adta új lehetőség alapján – az országban az elsők között(!) – 1991-ben.

Miben tudott más lenni a Libltina Kegyeleti Szolgáltató Kft., mint a nagyhírű Országos Temetkezési Vállalat?

Talán ott kell kezdenem, hogy a határok megnyílásával, s az információk/tapasztalások szabadabb áramlásával igény vetődött fel a temetkezési szolgáltatási

skála kiszélesítésére. Egy kisvállalkozás ha nem is könnyebben, de gyorsabban tud alkalmazkodni az igényekhez. Így Édesapám, Dobos János – aki cégünk (Libltina Kft.) alapító ügyvezető igazgatója, s az Országos Temetkezési Egyesület és Ipartestület elnökségi tagja is volt hosszú éveken át – számos külföldi tanulmányúton, konferencián, szakkiállításon vett részt olykor velem együtt is, hogy megalapozza, s terjessze az európai-szintű temetkezési kultúrából mindazt, ami a magyarországi kegyeleti szokásokhoz illeszkedik, illetve a változások előidézték.

Melyek ezek?

Sokféle van, ezekből csak néhányat említenék, melyek jelzik, hogy változik a világ, s benne – ha lassan is –, de változnak a temetkezési szokások. Régen háznál ravataloztak, s onnan kísérték el a temetőbe

az elhunytat az utolsó útjára. Ma ez már közegészségügyi törvény szerint sem lehetséges, ahogyan a sírásásnak is előírt szabályai vannak – régen ugyanis a rokonok ásták ki a sírt, ők voltak a koporsóvivők is, mely feladatokat mára a temetési szolgáltatók (szakma-vizsgával!) végeznek. Régen a temetőfenntartó egyházközség (hiszen gyakorlatilag mindenki pappal temettette el szeretteit) saját embereivel tartotta rendben a temetőt – ő volt a temető-gondnok. Ma ez önkormányzati-, vagy temetőfenntartói feladat, ami nem kis terhet ró a fenntartókra.

Jelesül?

A sírokat még csak csak-csak rendben tartják a hozzátartozók – bár egyre többen fedlappos síremléket építenek –, de a környéket, az utakat a temetőt már nem, értsd: fűnyírás, fák/bokrok kezelése-kivágása, folyamatos személtszállítás, épületek, kiszolgáló eszközök karbantartása, hogy csak néhányat említsek a hosszú sorból.

Régen igen kevés urnás temetés volt, mostanság egyre több – ez lenne a jövő meghatározó temetési szokása?

A probléma eléggé összetett. Egészen az 1960-as évek közepéig – amikor megjelentek az első hamvasztók Budapesten, Szegeden és Debrecenben – elképzelhetetlen volt, hogy az elhunyttól a hagyományos, koporsós temetéstől eltérő módon búcsúzzanak el. Az egyházak nem támogatták a hamvasztást, de anyagi okokból és az életmód változásával az elmúlt két évtizedben egyre többen döntenek az urnás temetés mellett, főként Budapesten és a nagyvárosokban.

Sokan gondolják, hogy az urnás az „olcsóbb és praktikusabb”, de ennek inkább csak a második fele fedi a valóságot. Ezért ma a fővárosi temetések közel 80 százaléka ilyen, s csupán 20 százaléka koporsós. Vidéken még mindig 60 százalék a

hagyományos temetések aránya, ott inkább presztízs-értékű, társadalmi esemény az elhunyt búcsúztatása. Ugyanakkor az utóbbi években már a kisebb települése-

ken is egyre gyakoribb a hamvasztás. Tény, hogy az utódok elköltöztetésével könnyebb az urna áthelyezése, mint egy exhumálás, s egy urnahely kiépítése is kevésbé költséges.

Az emberek mobil életmódja, a földrajzi távolságok miatt a sírok gondozása egyre nagyobb terhet ró a hozzátartozóknak, s ezért – ahogyan külföldön már egyre inkább elterjedően vannak – a kolumbáriumok (Kolumbárium: csarnok hamvvedrek számára; eredetileg az ókori Rómában falüreggel ellátott temetkezési építmény) növekvő számát jósolhatjuk. Ugyanígy újdonság az „ökotemető” vagy a szétszórás.

Érdekes...

5500 temető van országsszerte, ebből 1500-1600 önkormányzati, a többi egyházi.

De most még más a helyzet...

Igen, bár előzőek és sajnos az időskori szegénység is befolyásolja a temető-képet. Néha az olcsó, ízléstelen, s az európai szokásokhoz nagyon nem illeszkedő sírdíszek is rontják ezt az „összhangot”. Ezek miatt a temetők elveszítették korábbi esztétikus, kertszerű megjelenésüket, s ez a probléma főleg Halottak Napja tájékán látható.

Lesz változás?

Remélem, hiszen mindig kell egy méltóságteljes hely, ahol szereteteink emlékével „kézzelfogható” reális közelségbe kerülhetünk, s az emberi élet, nemkülönben önmagunk végességével megbékélhetünk. Itt jegyezném meg, hogy sokan a búcsúztató szertartás után magukkal viszik elhunyt szerettük hamvait, mert végső nyugalóhelye az elhunytak végakarata okán máshol – gyakran más országban – lesz vagy egész egyszerűen a hozzátartozók lakhelyük okán közelebb szeretnék tudni az elhunytat, hogy emléket a földrajzi közelségből fakadóan könnyebben, gyrabban ápolhassák.

Ebből az érthető igényből azonban kifejlődött egy rossz gyakorlat. Az elhunyt földi maradványai nem a temetőbe, hanem ideiglenesen a kredenc tetejére vagy a szoba valamelyik polcára kerülnek. Jóllehet a hamvak gyakorlatilag sterilek, de nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a régi bölcsességet, hogy az elhunytaknak a temetőben a helyük...

Egyrészt a temetőben mindenki leróhatja az elhunyt földi maradványainak közelében a kegyeletét – a kegyeleti jog szabad gyakorlását egyébként is jogszabály biztosítja –, másrészt azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az otthonokban meg-

őrzött hamvak közelségükből fakadóan nem engedik gyógyulni a gyászoló(k) „lelki sebe(i)t” vagy újra és újra felszakítják azt.

Érdekes, hogy tehetősebb középkorúak – jóllehet emberileg nézve még messze vannak a haláltól – mégis családi kriptákat, sírboltokat vásárolnak, újítanak fel, esetleg építenek.

Tény, hogy azok az 1950-es/1960-as években született gyermekek temetik el szüleiket, akiknek – nemcsak a kommunizmust célzó politikai rendszer, de az egyre erősödő szekularizáció okán is – egyre lazult a kapcsolata az egyházi közösségekkel vagy már ki sem alakult.

Társadalmi búcsúztatás vagy egyházi temetés?

Úgy mesélték nekem, hogy régen, ha volt egy jól beszélő, „szépen temető” pap, annak gyorsan híre ment a városban, a környező falvakban, s bizony gyakran elmentek a másfelekezetű emberek is meghallgatni. Ma azt tapasztalom, s tapasztalják ebben a munkágban dolgozó kollégáim, hogy igen széles a skála: van, aki hosszan beszél, s a temetési beszéde mégsem segít jobban enyhíteni a gyászolók fájdalmát, s van aki röviden és mégis méltósággal tud temetni, búcsúztatni, s ebben másodlagos, hogy egyházi személy vagy szónok búcsúztat. Azt gondolom, hogy mindig a személyes minőség a meghatározó.

Azért fontos megjegyezni azt, hogy sokan szeretnék „pappal temetni”, de mivel maguk nem gyakorolják egyházi kezekben a hitüket, nehezen találják meg a módját annak, hogy felvegyék a szertartást végző pappal, lelkésszel, lelkipásztorral a kapcsolatot.

Ahogy láttuk ezt a félelmet illetve a temetés tragédiája által előállott tanácsalanságot, a biztatáson túl kommunikációs segítséget is nyújtottunk/nyújtunk. Sokszor ugyan nem mindenben értenek egyet az elhunyt vallásos világnézetével, de úgy érzik, hogy az emberi tisztesség azt kívánja, hogy ha számára fontos volt az egyház élete nagy eseményeinél (kereszttség, esküvő, élete más nagy eseményei), akkor a temetésben is „jár neki” az egyházi szertartás. Én ezt a hozzáállást az elhunyt felé tanúsított respektnek, sőt a hozzátartozói szeretet egyfajta jelének te-

kintem.

Köszönöm a beszélgetést!

A temetés hagyományai és teológiája

A keresztény temetés a kezdetekben a zsidó hagyomány alapján történt. A zsidóság homályos túlvilág-hitével szemben a kereszténység Jézus tanítása alapján egészen határozottan vallja, hogy az ember igazi hazája az örök haza, ahova földi vándorútja végén érkezik. Ez a különbség a temetési szertartásokban is megnyilvánul. A keresztény temetők liturgikus neve: coemeterium, ez a görög eredetű szó, amelynek jelentése: alvóhely. Hogy ezzel a szóval jelölik a temetőt, Chrysostomus (Aranyászjút Szent János) szavai által érthetővé válik számunkra: „*A keresztényeknél a halál nem halál, hanem alvásnak és álomnak neveztetik.*” Ez az igazán forradalmi a keresztény hitben: a feltámadásba vetett hit bizonyossága.

Az első keresztények a zsidó temetkezési módot átveve elföldelték halottjaikat. Csupán a szegényeket hamvasztották el. A hamvasztás Rómában a kereszténység keletkezésekor általános forma volt, az elföldelés ott csupán 130 körül, Hadrianus császár uralkodásának idején került előtérbe. A szarkofág a 2. században kap nagyobb szerepet. Ennek jelentése: „hüsevő”, hisz Kis-Ázsiában, ahonnan származik, olyan kőből faragták, amelyről azt hitték, hogy az enyészetet elősegíti. (A XII. táblás törvény megtiltotta a város falain belül történő temetést s a hamvasztást is.) Ez magyarázza, hogy a keresztény temetők is a városokon kívül jöttek létre. A temetés a kezdetekben pusztán magánügy volt. A vallási szertartásokról szólva Tertullianus és Origenész előírják, hogy papok imádkozzanak a holttest felett. Szent Ciprián írja elő, hogy a temetést misével kell egybekötni, s ekkor lesz a temetés magánügyből egyházi ügy is.

Az első századokban a keresztényeknek nem volt saját temetőjük. A 250-ben kitört nagy keresztényüldözés változást hozott a temetésben is. Kialakultak az egyházközösségi temetők. A családi sírboltok kiépültek s a föld alatt összekötötték őket. Ezek lettek a katakombák, az őskeresztények gyülekező helyei. A 4. században megkapott szabadság lehetővé tette a vértanúk nyilvános tisztelését is. Sírjaik fölé kápolnákat építenek, s a keresztények gyakran ezek mellé temetkeznek.

Kell-e még az egyházi a temetés?

Temetésről, temetőkről, s a gyász kultúrájáról

„Régi mondás, hogy a halottaknak a temetőben a helyük... ugyanakkor a megjelölt nyugvóhelyek lélektanilag is hozzájárulnak, hogy az elhunyt emlékét ápoljuk, s a gyászfeldolgozásban is nagy segítség egy olyan hely, ahová elzarándokolhatunk.

(Lásd a lábjegyzetet!) Evangélikus lelkésznek el kell temetnie mindenkit, akinek a gyászszertartására felkérlik. Ezt a fontos alapelveit a legtöbb lelkészkollegámmal együtt én is vallom. A temetés elvégzésének nincsenek feltételei, netán kizáró okai – ellentétben pl.

a keresztelessel, konfirmálással, templomi esküvővel, amelyek esetében bizonyos kritériumoknak meg kell felelni.

A temetés tehát nincs feltételekhez kötve. A lelkész eltemet más felekezetűt, sőt adott esetben még ateistát is, ha a családtagok felkérlik erre. Temethet más felekezetű, vagy világi tulajdonú temetőben. Régi szokás, hogy a történelmi egyházak esetében az anyakönyvezés mindig abban a lelkészi hivatalban történik, amelyik településen a temetést végzik – tehát a helyi lelkésszel adminisztrációs egyeztetés szükséges.

Egy valamivel azonban mindenkinek jó tisztában lennie. Az evangélikus lelkész a temetést az egyházi törvények évszázados tradíciójának szellemében végzi, melynek kerete, menete, liturgikus rendje az Ágendában (agenda=teendők) került megfogalmazásra. Ezért mint egyházi személy nem kérhető fel szimpla búcsúztatásra – az elhunyt személyének méltatására. Jómagam is végeztem már több búcsúztatást, de nem mint evangélikus lelkész, hanem magánemberként, a gyászoló(k) barátjaként.

Mitől egyházi egy temetés?

Attól, hogy Isten szolgálja Isten igazját hirdetik, vagyis *a temetőben is istentiszteletet tartanak*. A keresztyén reménységről szólunk ilyenkor: feltámadásról és örök életről, s hirdetjük az Élet Urát, Aki hitünk szerint legyőzte a halált. Célunk a vigasztalás és annak felmutatása, hogy van Valaki, akihez menekülhetünk fájdalomainkkal, Akinél lelkünk békességet találhat. Mivel a temetés is istentisztelet, ezért harangozunk is rá. (Harangozás ezért csak egyházi szertartáshoz lehetséges. Polgári szertartást nem „harangozunk ki”, lévén nem istentiszteletéről van szó.)

Az egyház a temetést lényege szerint mindig egyformán végzi annak a kifejezésére. Kevesen tudják, hogy a templomokban elhelyezett „hősök táblája” ill. a köztéri emlékművek is, a háborúban odaveszettek hozzátartozóinak nyújtottak nagy segédletet. Volt egy hely, ahol gyertyát gyújthattak, ahol ők is leróhatták a kegyeletüket...

sére, hogy nincsen különbség, mindnyájan egyformán bűnösök vagyunk, és a bűn egyetemességének tudatában mindenkit egyformán Krisztus bűnbocsátó irgalmába ajánl. A temetésnél az egyház nem ítélkezik sem az élők, sem a megholt felett.

Nem azért végzi el a temetési szertartást, hogy ezzel az elhunytat vagy hozzátartozóit megtisztelje, és nem tagadja meg a temetési szertartást, hogy ezzel az elhunytat megbélyegezze, hozzátartozóit figyelmeztesse, vagy a gyülekezet tagjait fegyelmezze. A nyilvánvaló bűnben vagy hitelenségben elhunytakról sem mond ítéletet, hanem azokat is Isten kegyelmébe ajánlja.

A halálesetnél rendszerint az a legfájdalmasabb, hogy felelevenedik a bűn és a felelősség tudata. Ez a halál fullánkja. Fáj az a gondolat, hogy elhunyt testvérünk élete bűneivel együtt jóvátehetetlenül lezárult, és fáj az a gondolat is, hogy az elhagyottakat és mulasztásokat sem lehet többé jóvátenni vagy pótolni.

A halottakért való imádkozást a szentírás nem tiltja, de nem is parancsolja. A megholtat röviden Isten irgalmába ajánljuk, de ezen nem megyünk tovább. A temetésnél megtartjuk a közös evangélikus szokásokat a helyzet és a helyi szokások figyelembevételével. A lelkész a ravatalnál rendszerint a holttest lába felől helyezkedik el, a menetben közvetlenül a koporsó előtt halad. A koporsót a sírhoz érkezéskor a sírba bocsátják, illetve az urnát helyére teszik. A sírnál a legmostohább körülmények között is elmondjuk a bevezető igét, a miatyánkot és az elbocsátást. A szertartás után a lelkész kezdi meg a szokásos háromszori földszórást: *ezzel a lelkész és a gyülekezet jelképesen részt vesz elhunyt tagja földi maradványainak eltakarításában.*

A temetés szolgálat, nem pedig szolgáltatás

Még akkor sem, ha sok helyen lehet bele-csábítani – jó „fizetéssel” – a papot. A pap, a lelkész, a prédikátor temetésért ill. más istentiszteleten kívüli egyházi szolgálatáért kapott juttatása a „stóla” vagy „stóla-pénz”. (Ezt régen a „hívványban” – ma azt mondhatnánk munkaszerződésben – eleve lefektették, hogy az adott egyház-községben várhatóan hány keresztelese, esküvő ill. temetés várható, s az ezekért kapott juttatás a parókus pap/lelkész/lelképásztor jövedelmébe beleszámítódott.)

Az élet nagy eseményeinek verbális levezénylői (innen a szó-nok) soha nem ellenszolgáltatást kaptak, hanem tiszteletdíjat, ahogyan az ügyvédek, az orvosok, a művészek is munkájukért honoráriumot kapnak.

Ugyanakkor *egy papnak nem kötelessége mindenkit eltemetnie*. Először is, **ő egy gyülekezeti közösség ügyeit intézi**, így a *temetéseit* is. Olyan embereket, akik a gyülekezet tagjai, akik rendszeresen istentiszteleten vesznek részt. Akik fenntartják a gyülekezetet, a papjukat, évi rendszeres egyházfenntartói járulékkal és rendszertelen adományaikkal támogatják az egyházközségük és egyházuk közegyházi céljait (ezek a gyülekezet ún. kötelező off-fertóriumai). A lelkész elsősorban tehát az ő rendelkezésükre áll, akik számára és hozzátartozóiknak a temetés *nem csupán méltó eltakarítása a testnek, hanem hitbeli kérdés, esetleg hitvallás is egyben.*

Ezért a gyülekezet papja el fog menni akkor is temetni (nálunk is így van), ha az elhunyt családja anyagi körülményei nem teszik lehetővé számára a temetési szolgálat honorálását. Igen, ingyen végzi a szolgálatot, mert mindig *egy közösség* temet, és nem csak a pap! (Még akkor is, ha az esetek többségében az egyház részéről csak jómagam állok meg a koporsónál vagy az úrnánál.)

Az egyházi temetés „jövője”

Tény, hogy a gyász feldolgozásában komoly szerepe van a közösségi rituáléknak, melyek tömeges kiveszése lelki betegséget idézhet elő a társadalomban. A túlvilágról alkotott egyéni elképzelések palettáján azonban tovább színesedik – nemcsak növekvő multi-kulturális hatások miatt –, de amiatt is, hogy az évezredek át misztériumként kezelt „halál-kultúra” egyre racionalizálódik. Ennek következtében egyre kevesebben kérnek majd egyházi temetést.

És mégis?

Ugyanakkor a keresztyén üzenet, hogy **az emlékezés kultúrájától függetlenül az emberi élet soha nem vész el, csak egy más formában, de Istennel tovább létezik** a jövőben is olyan *vonzással* bír, aminek rációval, s materiával megterhelt emberlélek nem mindig tud ellenállni, s így mindig lesznek, akik belesnek – kegyelemből – a hit isteni kísértésébe...

fm

Veszteség, fájdalom, rítusok

Elveszíteni egy szeretett embert – ez életünk talán legfájdalmasabb pillanata

Pillanata? Hiszen életünk végéig elkísér az érzés, az emlékek, mindaz, ami a szeretettünkhöz köt. A fájdalom idővel enyhülhet, eljön az az idő, amikor már jó visszaidézni az együtt átélt napokat, hónapokat, éveket, amikor már nem a veszteség miatti bánat uralkodik rajtunk, hanem a korábban megélt közös örömeik emléke.

De ezt a fájdalom csúcspontján nem tudjuk elhinni. Még elképzelni sem tudjuk az életet NÉLKÜLE. Amikor belesikít az életünkbe a halál, amikor kiragadja karjainkból szereteteinket az idő, szinte megszűnik a percekben, órákban, napokban mérhető dimenzió, és egyfajta osztatlan fájdalom hasogatja szívünket.

Eleinte a sok hatása alá kerülünk. Tiltakozunk a sors ellen, tagadjuk, hogy megtörtént a megtörténhetetlen, vádaskodunk és ellenkezünk, amiért éppen velünk történt meg. A ránk

törő erős érzelmek személységtől függően kerülnek felszínre, továbbá a veszteségünk körülményei is befolyásolják reakciónkat. Volt-e időnk elbúcsúzni szeretettünkől, vagy váratlanul ért minket az elvesztése? Nem szükségszerűen enyhíti a gyászunk fájdalmát, ha volt időnk elbúcsúzni attól, aki többé nincs közöttünk – de minél hirtelenebb, minél kiszámíthatatlanabbak voltak a halálának körülményei, annál intenzívebb lehet a döbbenet és a tagadás.

Van, akit szinte lebénít a fájdalom, látszólagos apátiába esik, ürességet, tömpulstást érez, még könnyeket sem tud ejteni. Van, akit látszólagos kontrollálatlanul elural az érzések sokasága. Csapkod, sikolt, pánikba esik, s ez az állapot órákig, napokig eltarthat. Fontos szem előtt tartanunk, hogy többféle gyászreakció létezik, és ezek időbeni lefolyásában lehetnek különbségek – még az egészséges gyászban belül is. Elgondolkodtató, hogy néhány generációval ezelőtt a közösségi gyászritusok segítettek a felfoghatatlan elviselésében, és az akkori emberek valóságához való viszonya természet- és életközeli volt talán éppen azért, hogy találkoztak a természet ritmusában az elmúlással, és az őket körülvevő növények- és állatok kiszolgáltatottságán keresztül a Gondviselés fontosságával is. A harmadik évezred elején sokkal több vizuális-grafikus megjelenítéssel találkozunk az élet végének, mint elődeink – ugyanakkor a televízió és a számítógép képernyőjén megjelenő halálhírek mégsem készítik fel arra, amikor személyes tragédiává válik a veszteség.

Az első sokkhatást követően megjelenik a szomorúság, a magány, a megsemmisültség, a kiüresedtség érzése. A céltalanság gondolatai, hogy

ettől kezdve minden értelmetlenné vált.

S hogy meddig tart az út a szomorú tény valódi elfogadásáig, a fájdalom enyhüléséig? A gyász időtartama egyénenként változó és nincs hozzá megfelelő recept. Lehet egy-két év, de befolyásolja, hogy milyen élmények kapcsolódnak a veszteséghez, valamint az is, hogy milyen volt a kapcsolatunk életében vele, és volt-e lehetőségünk a békés búcsúzásra szeretettünkől. És lehet, hogy pszichológus segítségére van szükség ahhoz, hogy tovább tudjunk élni e nehéz időszak után.

A gyász a veszteség által kiváltott reakció. Veszteséget azonban nem csak egy szeretett személy halála miatt élhetünk át.

Egy párkapcsolat megszakadása, válás, munkahely elvesztése, nyugdíjba vonulás, költözés – ezek mind olyan helyzetek, amikor veszteséget szenvedünk, szeretetünk, ragaszkodásunk tárgyát elveszítjük. Ilyenkor a gyászhoz hasonló érzések jelentkeznek, melyeket feldolgozni nemegyszer éppoly nehéz, mint szereteteink halálát.

Életünk nehéz szakaszaiban, a fájdalom viharának közepén is megérezni az Isten gondviselését – valódi kiváltság ez. Evangélikus énekeskönyvünk 53. énekének a szerzőjének, a lutheri Németország szülöttjének az alkotása egy ilyen vallomás: veszteség, gyász és halál közepette is megtapasztalni, hogy az Isten hordoz tényeren, áldás.

frankod

**Ha szenvedés, baj szememből
Fájó könnyeket fakaszt,
Segítséget küld a mennyből,
S jókor elfordítja azt.
Ború után az ég derül.
A viharos, zord telet
Felváltja a kikelet,
A hívó szív újra örül.
Minden elhagy, elfeled,
Isten vég nélkül szeret.**

*Evangélikus Énekeskönyv
53. ének, 6. versszak
Paul Gerhardt 1607-1676*

Áldott az Úr! Napról napra gondot visel rólunk szabadító Istenünk.

Zsolt 68,20

Gyakrabban nyílik szánk panaszra, mint dicséretre, mert okot az elégedetlenségre mindig könnyebben találunk. Adódik ez abból is, hogy a jóért mindig meg kell küzdenünk a rosszal, ami meg hívatlanul „magától jön”, még a kisujunkat sem kell mozdítani érte. Amikor rádöbbenünk, hogy Isten mi mindennel megajándékoz minket: gyermek vagy unoka, jóbarát vagy rendes szomszéd, siker a munkánkban vagy előbbrejutás a kisebb-nagyobb egzisztenciális földi álmokban, olyankor persze nevetve mondjuk: Élni jó!

Áldott az Úr! De, ha veszteség vagy súlyos betegség látogat meg minket, olyankor nem értjük a háláadás belső logikáját... miért is adnék hálát, talán azért, hogy eddig minden rendben volt? Engem a jelen nyomorúsága gyötör, a múlt örömei emlékképek csupán! Talán így vagy ehhez hasonlóan perlekedünk egy darabig, mígnem belátjuk: az Isten az bizony Isten, mi pedig ha a jót elfogadtuk Istentől, akkor a rosszat is el kell hogy fogadjuk. Születésünk örömeiben már ott van a halál gyászának magocskája is, melyből az évek folyamán hatalmas fa terebélyesedik. A halálfa árnyéka olykor elgondolkodtathat, sőt megrettenthet minket, de árnyék is azért van, mert süt az Isten Szere tet-Napja.

Isten tehát gondot visel rólunk. Akkor is, ha az ember gondatlan és könnyelmű. Ugyan mindez csak utólag nyilvánvaló, a visszatekintés alázatában, de attól még igazság. Isten előrelátásának köszönhető, ha el is rontjuk életünket, Ő megmutatja irgalma nagyságát, s a rosszból is jót hoz elő, megszabadít. Ha a következményektől nem is mentesít mindig, de a legrosszabbtól, a lelki gyötrelemtől igen. Az igazi nyomorúság ugyanis a lélek rabsága, megkötözöttsége. Köttözhet szenvedély vagy elrontott múlt, vélt igazság vagy hamis büszkeség, görcsös ragaszkodás valamihez/valakihez vagy éppen félelem a jövőtől. Isten azonban szeretet, s szeretetének napsugarait folyamatosan felhossa igazakra és gonoszakra egyaránt. Kegyelem az, ha engedem, hogy ne csak a fénye világítson életemben, hanem sugarai melegítsenek is...

Imádkozzunk!

**Urunk, Istenünk! Engedd meg nekünk,
hogy életünk ajándékait ne követeljük
Tőled, hanem alázattal fogadjuk
azokat, lelkiünk épülésére! Amen**

Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt. Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak. Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének. Megvan az ideje az ölésnek, és megvan az ideje a gyógyításnak. Megvan az ideje a rombolásnak, és megvan az ideje az építésnek. Megvan az ideje a sírásnak, és megvan az ideje a nevetésnek. Megvan az ideje a gyásznak, és megvan az ideje a táncnak. Préd 3,1-4

Talán nincs ember, aki tudatosan vagy tudtán kívül ne idézte volna ezt a bibliai igazságot: „Mindennek rendelt ideje van!” Keserűen megtapasztalt igazság ez, minden életkorban. A gyermek még játszani akar, pedig már aludnia kellene, a tinédzser szívesen tapadna még számítógépéhez, de várja a házi feladat, a sok tanulnivaló, a felnőtt még szívesen aludna tovább, de munkahelyére pontosan be kell érkeznie... Hiába, mindennek rendelt ideje van! Tetszik vagy sem, Isten úgy teremtetett meg a világot, hogy abba időt is szerkesztett. A mi időnk a csillagmillárdokhoz képest nevetségesen kevés –, de a szünyogok alig két hetéhez mérve már nem is annyira rossz...

Isten nem csak időbe plántálta bele létünket, de ritmust is adott hozzá. A hét hat napján dolgozunk, s a hetediket pihenünk... vagy csak pihennénk. Magyar létharcos valóság, hogy hétvégeken, ünnepnapokon is dolgozunk. Sokszor nagy árat fizetünk ezért, a legdrágábbat áldozzuk fel: az egészségünket! Pedig mindennek rendelt ideje van! A pihenés, az elcsendesedés idejét megrövidíteni, felcserélni végzetes hiba. (Érdekes, a héber nyelvben a hiba szó egyben a bűnt is jelenti!) Tehát bűn az éjszakát nappallá tenni, s bűn felcserélni a dolgok természetes rendjét, bűn a természetellenest megtenni természetesenek, az abnormalitást normalitásnak...

Az időnek nemcsak rendje, ritmusa van, de minősége is! Amikor azt mondjuk:

„Ma jó napom van!” vagy „Ez az én napom!” vagy olykor „Na, ez nem az én napom!” –, akkor mindig az idő minőségére gondolunk. S mitől minőségi az idő? Gyönyörű, ősi magyar nyelvünk így mondja: *telik*. Amikor *telik* az idő, amikor *teljesedünk*, amikor megtöltődik idővel életünk cserépedénye. Ha csak múlik az idő, az azt jelenti elmúlt az idő, de nem töltött, nem adott semmit. Ilyenek a töredék-idők: buszra, vonatra várakozás vagy éppen a hivatali sorbanállás, de ilyen az aktuális „mármegintnemtörténiksemmi”-TV-sorozat előtti bambulás. Ja, hogy a többség ezt csinálja? Az még nem jelenti azt, hogy ez helyes is! Érdekes megfigyelni, hogy az emberek hogyan mulatják az időt! A sok hiábavalóság közül most csak kettőt említenék, ami párhuzamosan is működik: rágyújtanak egy cigire és/vagy birizgálják a mobiltelefonjukat – ki az SMS-ért, ki meg az MP3-ért.. Pedig rengeteg mindenre fel lehet használni a töredék-időt. Pl. szavak tanulására, ha környezet engedi olvasásra, sőt még imádságra is...

Azt, hogy az időt mennyire minőségi módon éltük meg, akkor tudjuk meg igazán, amikor ütközünk a felismeréssel: életem ideje eljárt felettem, mert megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak... Sokan félnek a halál hogyanjától, pedig nem ez a félelmet keltő, hanem az, ha valaki nem tölti ki az idejét úgy, ahogyan az Isten azt rendelte. Ha nem volt életének méltósággal megélt tavasza, nyara és ősze, akkor borzalmas a lélekidereggető tél, amely az elköltözésre készítene fel minket... Nem mindegy tehát, hogyan élünk! Ha építünk és növe-lünk, akkor épülünk és teljesedünk, ha tanuljuk az Örök Istent a múlandó másodperceinkben is, akkor nemcsak saját életünk ékesedik és csillog az Isten kegyelméből, de másokat is ékesítünk, s akkor elmondhatjuk az utolsó pillanatokban: jó volt élni... S ha jól belegondolunk ez nem is kevés, a prédikátor szerint a minden, mert felismertük, hogy amit kaptunk, az mind Isten ajándéka volt...

Imádkozzunk!

Istenem! Jó lenne, ha több időm lenne, de tudom, hogy igazságos vagy, s az idő mindenki számára egyformán telik. URam, kérlek, tégy velem csodát, s add, hogy Veled együtt teljék az időm, s ne csak múljék! Tedd tartalmassá napjaimat, s szereteted fényével vidámsíts meg a szürke hétköznapiakban! Add, hogy megtaláljam életem ritmusát Tebenned, s munkámban érezhessem az alkotás örömét, s mindenért hálát adva kiteljesedve élhessem a napokat, melyeket nekem szántál! Ámen

BIBLIAÓRA
azok számára, akik szeretnék
alaposabban megismerni a keresztény
tanítás alapjait
Minden esztendőben 18 órák!
NiRA
Nifodéus Akadémia

október 8.

**Reformáció és oktatás,
iskolaügyeink és a felnőtt
katechizmus jövője**

Mit tanít az Egyház? Mire
tanít a Biblia? Mit tanul-
hatunk a múltunkból?

október 15.

**„A kultúra a hit
játéktere”**

Dietrich Bonhoeffer

A Biblia üzenete,
mint nyelvi és teo-

lógiai kihívás. Mitől „élő” a hit? Mitől élő
az igehirdetés?

október 22.

**Világi hazugságok és a
„keresztény igazság”...
Reformáció és politika**

Ne hazudj! (8. paran-
csolat) De ki mondja
meg az igazat?

Miről szokták megismerni az evangélikusokat?

nyitottak, közösségi emberek, akik nem
szeretik a szélsőségeket, vidámak, hatá-
rozottak, de kompromisszumkések,
szeretik az éneket, a zenét és a kultúrát,
összetartanak.

Mit is jelent evangélikusnak lenni?

Azt, hogy Luther egyházújító munkája
nyomán olyan keresztény úton járunk,
amelyen a feltámadt és élő Jézus Krisz-
tus erőterébe kerülhetünk, amelyen a
Biblia jelenti az iránytűt és a kereszt a
tájékoztató pontot, ahol életünk min-
den helyzetében Isten gondviselésének
bizonyossága a meghatározó, ahol nem
a magunk eszében és erejében, hanem
Istenben bízunk, ahol nem csak a saját
felekezetünkben élőkkel szeretnénk
testvér közösségben élni, ahol a munka
és a hivatás istentiszteletté válhat, ahol
a családot Isten különleges ajándéká-
nak tartjuk.

forrás: evangelikus.hu

A reformáció 500. évfordulójára való készülés
jegyében, a tematikus emlékek sorában,

egyházunkban a

**2015 -ös esztendő a
“Reformáció és oktatás” éve.**